

Moderníssima, viva, impactant

Text > NAUSICA MASÓ

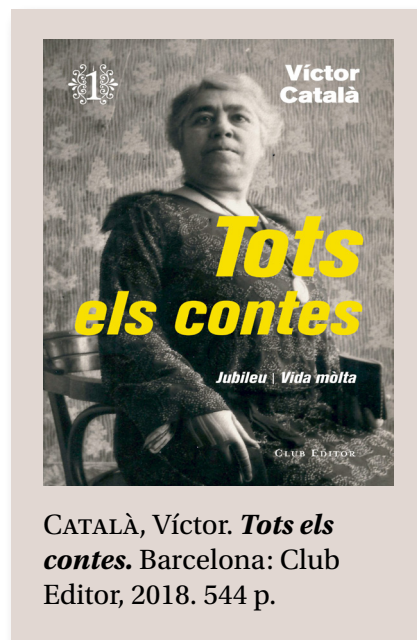
«La dona que es proposa escriure novel·les ha de comptar amb uns diners i una cambra pròpia», deia Virginia Woolf. Caterina Albert era propietària rural, provenia d'un llinatge benestant i tenia tres cambres pròpies on donar volada «a la llibertat i la valentia d'escriure allò que pensem quan la indignació, la inseguretat i la ignorància seculars» obren «pas al lliure joc de la imaginació, la sensibilitat i la intel·ligència», emprant de nou paraules woolfianes per descriure les qualitats literàries de Víctor Català, que es mostren sense artificis en el magnífic recull editat per Club Editor. Aquest primer volum inclou els darrers llibres de Víctor Català, *Jubileu* i *Vida molta*, escrits cinquanta anys després de la seva primera publicació, *La infanticida*, un monòleg punyent que li fou premiat tot i que després el jurat s'escandalitzà en descobrir que l'havia escrit una jove de l'Escala.

Caterina Albert, la gran de quatre germans, va ser autodidacta amb la ploma i va rebre una formació de forta influència intel·lectual de la mare i l'àvia materna. En passejar els ulls pels viarans dels seus relats hi trobem una ferma defensora de l'emancipació de les dones. Denuncia, escrivint, la condició d'inferioritat en què es troben. Va formar-se també en l'àmbit de la pintura, i això es nota quan ens encisa amb imatges com: «una ampla faixa transparent, com de gasa d'or polsosa...» parlant d'una llenca de llum a «La jove», o «color fosc d'esperit

de regalèssia» per descriure unes posts de roure a «Pas de comèdia».

En el conte «Diàleg prismàtic», el primer de *Jubileu*, a banda de fer viure una realitat d'altres temps i usar imatges com la del pas d'un capvespre a la Gran Via o la d'uns «dits nerviosos timbalant arrítmicament sobre el marbre de la tauleta», fa una dura crítica a la institució del matrimoni com a forma d'esclavitud. Respecte a «Després de l'amor», Enric Casasses, al postfaci d'aquest primer volum, diu que fa l'ullet a «El retrat oval», de Poe. Però també hi veiem, a més, un dels elements genials de *Jane Eyre*, de Brontë: la figura de la infelïç reclosa, que ha perdut el seny i, presa d'un deliri, incendia el llit del seu espòs. També com les Brontë escriu sobre històries verídiques que, magistralment, transforma en ficció. A «Després de l'amor» hi trobem encara un element que ens remet a novel·les de clàssics anglesos com Richardson, Austen i Eliot: la figura del fals capellà que casa la innocent fugada amb el cràpula impostor. I en el cas de l'«Anada de Mussiú Arban», relat de *Vida molta* inspirat en fets verídics, el protagonista diu que se'n va a un indret a fer fortuna i no se'n sap mai més res.

En la seva manera d'escriure, de lèxic acurat, moderníssim i viu, s'hi endevina una admiració per Thomas Hardy, fet que es palpa en les seves «Històries de Vilaplana». Vilaplana del Freu sembla ser, per a l'escriptora, la població recurrent com ho fou Casterbridge per a Hardy.

CATALÀ, Víctor. *Tots els contes*. Barcelona: Club Editor, 2018. 544 p.

Però el que més impacta és la manera que té l'autora de tractar les accions violentes. El lector pot experimentar una sensació molt propera i real en llegir algunes escenes. La ganivetada mortal a «El gran petit», que succeeix en un carreró llòbrec i solitari, d'una manera tan insospitada com sobtada. El suïcidi sanguinari a l'entrançable història de «L'Aleixeta», que vas intuïnt *in crescendo* a mesura que t'apropes al final. I una mort tan bèstia, a «Lenín», com la de ser menjat per ocells quan et trobes dormitant, dolçament, damunt l'erba.

Homenatge a Fargnoli

Text > JOSEP PASTELLS

«Valorar i tenir cura del seu llegat potser no ens situarà al seu nivell, però dissiparà la sensació d'oblit i menysteniment cap a una obra que hauria de ser referent en qualsevol societat que vulgui presumir de cultura i civilitat.» Aquestes paraules de Joan Boadas a la introducció de *Fotografia en temps de noucentisme* revelen l'esperit amb què l'arxiver municipal de Girona ha afrontat l'escriptura d'un llibre centrat en l'elaboració del *Repertori iconogràfic d'Espanya* i en la decisiva intervenció

que hi van tenir l'arquitecte Jeroni Martorell i els fotògrafs Adolf Mas i Valentí Fargnoli.

A partir de la correspondència entre Mas i Fargnoli (fins a 146 cartes i targetes postals que ocupen un centenar de pàgines del llibre i estan datades entre gener del 1918 i febrer del 1921), Boadas aprofundeix en la història de la protecció del patrimoni cultural català i aporta noves claus per conèixer més a fons les polítiques culturals dels noucentistes i les institucions. A més

de ser un indissimulat homenatge a Fargnoli, el volum, rigorós, amè i exhaustivament documentat, ofereix una visió panoràmica del pla impulsat per Martorell, l'ideòleg d'un projecte gairebé obsessiu destinat a «posar ordre en el patrimoni monumental primer, i essencialment, de Catalunya, però també d'Espanya». Aquesta empresa no s'hauria pogut dur a terme sense l'aportació apassionada de Mas, que va dedicar els millors anys de la seva vida a un arxiu fotogràfic colossal, atapeït de negatius

La recuperació del republicanisme

Text > PERE BOSCH

Com és prou sabut, Figueres i, en conjunt, la comarca de l'Empordà es van convertir, durant la segona meitat del segle XIX i el primer terç del XX, en un dels referents del republicanisme català, en el bressol de figures destacades com ara Abdó Terrades, Narcís Monturiol, Joan Arderius o Joan Tutau. A totes aquestes caldria afegir els noms de Josep Puig Pujades o Rafael Ramis, personatges que enllacen la tradició del republicanisme federal amb el catalanisme i que, com a tals, avancen una síntesi ideològica que va esdevenir hegemònica durant els anys de la Segona República, amb la concreció d'ERC. Durant molts anys, aquesta fecunda tradició ha restat, arreu del país, en l'oblit, si bé en algunes comarques com ara l'Empordà hi ha hagut un esforç notable per recuperar personatges, partits i publicacions periòdiques. En aquest cas, no només hi ha una vocació de rescatar el llegat d'aquella «terra de llibertat» (tal com va definir-la el poeta Joan Maragall), sinó també de fer-nos veure el paper de la política que es feia fora de la capital del país.

La historiadora i periodista Anna Teixidor va dedicar un volum de la col·lecció «Juncària» a *l'Empordà Federal —Amb la República al cap i Catalunya al cor*. Empordà Federal (1911-1938). Figueres: Ajuntament de Figueres, 2009—, eix articulador del republicanisme empordanès, i una primera aproximació a Josep Puig Pujades (*Josep Puig Pujades. Líder del republicanisme empordanès*.

Barcelona: Fundació Josep Irla, 2013). En aquest cas, parteix de la tesi doctoral llegida a la Universitat Pompeu Fabra i dirigida pel doctor Jaume Guillamet. A banda d'aquest paper crucial que va tenir en el sorgiment d'un republicanisme catalanista i progressista a l'Empordà, el llibre aprofundeix en un altre aspecte apassionant de Puig Pujades: el seu paper com a agent intel·lectual i crític, exemplificat en el suport que va donar, des del primer moment, a un jove i desconegut Salvador Dalí. L'estudi es complementa amb una exhaustiva relació de la producció intel·lectual de Puig Pujades (articles, presentacions, contes i discursos). Aplegada a l'apèndix i inserida en el text, ens permet mesurar la dimensió intel·lectual de Puig Pujades. També s'hi incorpora una cronologia, un esquema dels càrrecs i suports electorals i referències periodístiques sobre el biografat. En conjunt, un munt de material que posa de manifest l'esforç i la meticulositat de l'autora.

És evident, en tot cas, que Anna Teixidor no només demostra un coneixement aclaparador del personatge, sinó que també és capaç de desxifrar-ne els grans trets i d'analitzar-ne les principals aportacions. El retrat que ens trasllada és el d'una persona extraordinàriament coherent, que reflexiona sobre el model de país i societat i malda per posar-lo a la pràctica durant els anys de la República, quan es converteix en el principal referent del republicanisme empordanès i

de diverses mides, amb els fitxers i llibres de registre corresponents, però tampoc no hauria estat possible sense la feina, sovint complicada i mal pagada, dels corresponents que tenia distribuïts pel territori. El delegat a Girona, Valentí Fargnoli, un dels fotògrafs més treballadors i talentosos de la primera meitat del segle XX, va captar imatges d'alta qualitat de monuments, muralles, esglésies, masos i obres d'art. El valor històric i documental d'aquestes fotografies encara adquireix més relleu si es tenen en compte les circumstàncies en què treballava Fargnoli, sovint exposades en la correspondència amb

Mas. El març del 1918, per anar a Tossa de Mar, per exemple, Fargnoli va desplaçar-se amb tren fins a Llagostera i després amb bicicleta fins a Tossa, on va llogar un barquer per aconseguir imatges de la muralla i la vila vella des del mar. I tot a canvi de 75 cèntims per placa, una quantitat que més tard, davant les queixes reiterades del fotògraf, Mas va augmentar a una pesseta per placa.

BOADAS, JOAN. *Fotografia en temps de noucentisme*. Girona: Ajuntament de Girona, 2018. 519 p.

TEIXIDOR I COLOMER, ANNA. *Josep Puig Pujades (1883-1949): Cerebell i paraula del catalanisme republicà*. Figueres: Ajuntament de Figueres i Diputació de Girona, 2017. (Col·lecció Juncària; 12). 351 p.

home fort d'ERC en aquesta comarca. La traducció pràctica es concreta en la ciutat de Figueres com a focus de materialització del projecte republicà, i, en aquest sentit, també és una reivindicació del paper que va tenir la política fora de Barcelona durant el primer terç del segle XX. El republicanisme empordanès segueix essent, encara avui, un mite poc estudiat, tal com remarca Jaume Guillamet en el pròleg del llibre. A partir d'aquesta obra, el nostre nivell de coneixement s'incrementa de forma notable.

